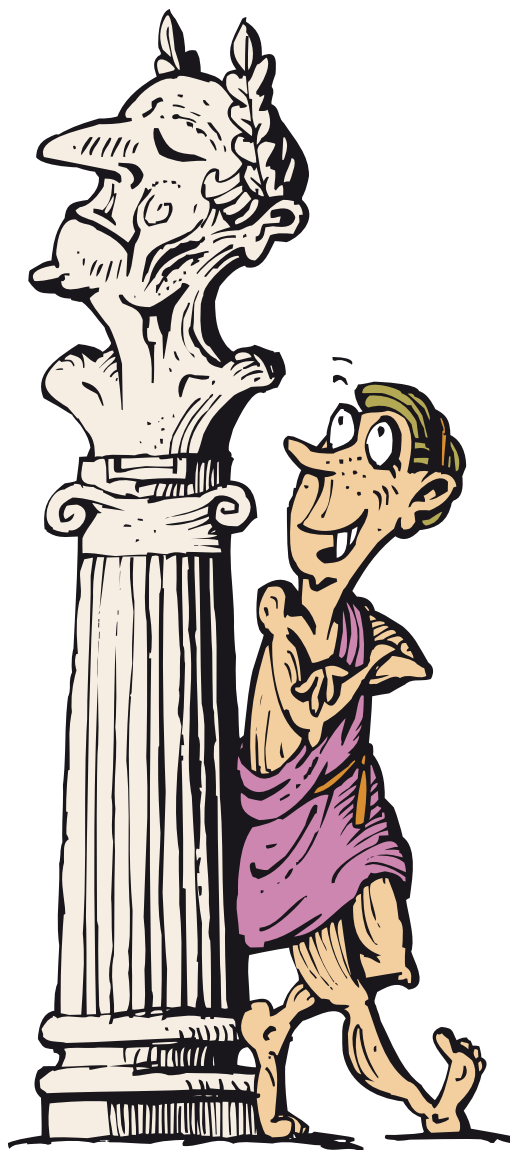

Archaické období

V nejstarší římské tvorbě nás musí upoutat **drama**, především **komedie**, ale později i **tragédie**. Asi nejslavnějším autorem tohoto období se stal **Titus Maccius Plautus** (přelom 3. a 2. stol. př. n. l.). Napsal několik desítek komedií; dominoval v nich milostný příběh, na němž se rozvíjela základní zápleтка. Světové proslulosti se dostalo Plautovým hrám **Lišák Pseudolus**, komedii o vychytralém otroku *Pseudolovi*, který svými kousky zachránil milostný vztah dvou lidí, a **Komedii o hrnci**, jejíž vliv můžeme rozpoznat ještě u Molièra; hlavní hrdina hry, šťastný a současně lakomý nálezce hrnce *Euklio*, dospěl nečekaně k velkému bohatství, o něž se ale strašlivě bál. Oblíbenou Plautovou hrou byl i **Chlubný vojín** s hlavní vojenskou postavou nadutce, hlupáka a omezece.

Dalším významným dramatikem nejstaršího období se stal **Publius Terentius** řečený **Afer** (2. stol. př. n. l.), který byl patrně zavlčen do *Říma* jako otrok po pádu mocného *Kartága*. Víme o šesti jeho hrách, z nichž nejznámějšími jsou **Tchyně** a **Dívka z Andru**. Děj té první se odehrává v *Aténách*, druhá byla vystavěna na typické zápleťce s otrokem, na intrikách souvisejících opět s láskou.

Se vznikem **eposu** je spjata osobnost **Gnaea Naevia** (3. stol. př. n. l.); nestal se úspěšným dramatikem, ale historickým eposem **Punská válka** ovlivnil dokonce i slavného Vergilia. Mnohostrannými zájmy vynikal **Quintus Ennius** (3.–2. stol. př. n. l.), zakladatel slavné římské umělecké školy. V historickém eposu **Anály** zachytil v osmnácti knihách dějiny *Říma* od Aeneova útěku z *Tróje* až do své současnosti.

Je nutné připomenout také **odbornou práci** Marca Porcia Cata (3.–2. stol. př. n. l.) nazvanou **O zemědělství**, v níž zavilý nepřítel *Kartága* podrobně popsal zákonitosti zemědělského podnikání v otrokářské římské společnosti.

Ověřte si ve vhodné příručce výslovnost jmen římských autorů.

Římský řečník **Cato** prý končil každý svůj projev, ať již byl o čemkoli, následovně: **Ostatně soudím, Kartágo musí být zničeno**. Kde byste hledali zmíněné město?

Dnešní podoba trosek kdysi mocného Kartága

Zlatý věk

V klasickém období nejprve převládala literární **tvorba spíše prakticky zaměřená** (život římské společnosti), rozvíjela se řečnická a historická próza, lyrická i epická poezie.

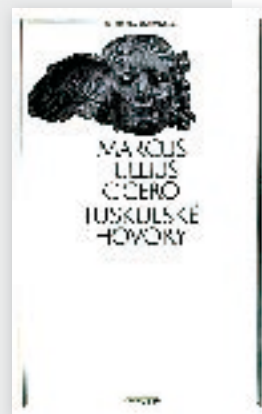
Patrně nejslavnějším **rétorem** (řečníkem) všech dob byl **Marcus Tullius Cicero** (1. stol. př. n. l.), jehož vystoupením v roce 81 př. n. l. začala nová vývojová epocha římské literatury. Cicero ve svém teoretickém spise **O řečnickovi** odborně i prostě **vyložil zásady řečnického umění** a stanovil také určité požadavky na vzdělání rétora a jeho všeobecný rozhled. Spisem **O obci** pak velebil římské zřízení. Aktivně se účastnil politického dění a z jeho politických vystoupení známe např. čtyři řeči **Proti Catilinovi**, jimiž čelil spikleneckým praktikám ohrožujícím základy římské společnosti v období občanských válek. Nejproslulejším Ciceronovým spisem jsou však **Tuskulské hovory**, fiktivní rozhovory učitele a žáka týkající se různých etických otázek.

Marcus Tullius Cicero: Tuskulské hovory

(1. stol. př. n. l., úvod)

Když jsem se konečně jednou zbavil pracných obhajob a senátorských povinností, ne sice nadobro, ale aspoň z velké části, vrátil jsem se, Brute, především z tvého popudu k těm studiím, která stále zůstávala v mé mysli, jen byla odsunuta poměry stranou, a která jsem teď po dlouhé přestávce začal pěstovat znova. Protože metoda i soustava všech věd, které hledají správnou cestu života, je obsažena ve studiu moudrosti, což se nazývá filosofie, napadlo mě, že bych o tom měl sepsat latinské pojednání. Ne že bych považoval za nemožné naučit se filosofii z řecké literatury a od řeckých odborníků, ale vždy jsem soudil, že naši lidé došli ve všem sami od sebe k moudřejším závěrům než Řekové nebo že zlepšili to, co od nich přijali, pokud ovšem dospěli k názoru, že stojí za to zabývat se tím.

Ze stejnojmenné knihy (1976; přeložil V. Bahník)

Gaius Iulius Caesar: Zápisky o válce galské

(1. stol. př. n. l., úryvek)

Tu teprve Germáni, vidouce nezbytí, vyvedli své sbory z tábora a rozestavili je ve stejných vzdálenostech kmen za kmenem: Harúdy, Markomany, Triboky, Vangiony, Nemety, Eudusie, Suéby. A celý svůj šik obklopili dvojkolými a čtyřkolými vozy, aby jim nebyla ponechána nejmenší naděje na útek. Na vozy usadili ženy, které, ruce rozepjaty a v pláči, úpěnlivě prosily muže jdoucí do boje, aby je Římanům nevydávali do otroctví.

Ze stejnojmenné knihy (1964; přeložil I. Bureš)

Caesar dále také jmenoval keltský kmen Bójů, tehdy již usedlý mimo území Čech, vytlačený právě germánskými Markomany, jejichž válečnou taktiku přesně popsal.

Dějepisectví bylo rozvíjeno a podporováno především z praktických důvodů. Na jedné straně upozorňovalo na slavný původ římského lidu, na straně druhé seznamovalo římskou společnost s regiony, kulturami a společnostmi sousedů mocného impéria. Slavnými historioграфy vrcholného období 1. stol. př. n. l. byli **Titus Livius**, autor podrobných římských dějin zpracovaných v díle **Od založení města**, v nichž občas pronikaly staré pověsti do historické reality, a slavný vojevůdce a státník **Gaius Iulius Caesar**. Jeho literární jméno je spojeno s autorstvím memoárů **Zápisky o válce galské**, ve kterých popsal pokoření keltské *Galie*, a **Zápisky o válce občanské**, jejichž obsahem reagoval na bratrovražednou válku s *Pompeiem*. Caesarovy paměti se staly důležitým **historickým pramenem** pro současnou evropskou historiografii.

G. I. Caesar, římský diktátor, politik, vojevůdce a spisovatel